

Isten radikálisan szeret téged!

Interjú *Albert Biesinger* valláspedagógussal

Már semmi sem magától értődő, ami a vallási tudást illeti. Biesinger úr, valláspedagógusként Ön mit szeretne elsődlegesen továbbadni a kereszténységből?

Az alap tapasztalatot: Isten radikálisan szeret téged, és úgy szeret téged, hogy a halálon túl is létezhet vele. Ez nagy ígélet. A gyerekeknek nagy ígéretekre van szükségük az életükhöz. Hiszen nagyon korán megkérdezik: Miért jöttem világra? Hol voltam, amikor még nem voltam itt? Miért jövünk egyáltalán világra, ha aztán úgyis meg kell halni? A gyerekek spirituális lények, már magukban hordják a „spirituszt”, és keresik is azt. Itt nem egyszerűen „a hit továbbadásáról” van szó, hanem arról, hogy részeseidni tudjunk az Istennel folytatott kommunikáció tapasztalataiban, interakcióba tudjunk lépni azokkal a rituálékkal, amelyek ebben segítenek minket. Ebben az értelemben nagy jövője van az istenkapcsolatnak. És már most is láthatjuk, hogy a vallás nagy témává válik, pillanatnyilag természetesen a vallásközi párbeszéd, illetve az iszlám és a kereszténység közötti konfliktus révén. Sok németországi óvodában már ma az a helyzet, hogy a vallás mindennapos téma: Egyesek esznek disznóhúst, mások nem, egyesek a ramadánt ünneplik, mások a karácsonyt. A gyerekek mostani nemzedékét olyan élenként érinti a vallás, hogy nem csupán hagyománytörésről lehet beszélni: a mostani átalakulásban benne van az útnak indulás is.

Mindazonáltal a vallással mindenütt lehet találkozni, a kereszténységgel határozottan kevésbé. Ön azt mondja: a hit hagyományos formában történő továbbadása nem témája önnek. Mi marad?

A hit keresési folyamatként fejlődött tovább. Azok a szilárd formák, amelyeket kisgyermekként még magam is átéltem – a vasárnap megülésének kötelezettsége, vagy az a kijelentés, hogy „Aki vasárnap nem megy szentmisére, a pokolba jut!” –, lebomlottak, és ez sem hiba.

A magától értetődőség éppúgy megszűnt, mint az, hogy „templomba kell menned”. Ettől még nem tűnt el az istenkapcsolat és az ígéretek nagy dinamikája. Már nem létezik az eleve megtartó állványzat, inkább homeopátiás adagolásban zajlik minden. Az Egészre, az élet értelmére irányuló kérdés csak alkalomszerűen vetődik föl.

Ha a valláspedagógia segít az Istennel folytatott kommunikáció életben tartásában – akkor ez úgy szólván csak a formát érinti, hogy tudjak imádkozni, vagy figyelmesen éljem az életemet. De mi a helyzet a tartalommal? Azt Ön már nem akarja továbbadni?

De hiszen a tartalmak jelen vannak, a gyerekek esetében meglehetősen hevesen. Am ezek is más formát öltöttek. Nemrégem sétálni mentem az unokámmal, félúton egyszer csak megáll, és azt kérdezi: „Láttad már valaha a Jóistent?” Vagy másik kérdése, miután Berlinben meghalt a nagymamája: „Most, hogy meghalt a nagymami, van-e még szeme? Hiszen különben nem láthat már minket!” A gyerekek a hétköznapi nyelven kérdeznak, és ez sok szülőt teljesen zavarba ejt. A kereszténység értelmezési kategóriái már nem dogmatikai megfogalmazások formájában jelennek meg.

Vagyis: Az élettől kapcsolatos tudás, a hiteles tapasztalatokból fakadó tudás kívántatik meg a szülőktől, nem pedig a katekizmus ismerete?

Válaszként különben sem létezik már a klasszikus hitoktatási katekizmus. Amikor gimnáziumba kerültem, azért kaptam az első ötöst hittanból, mert tudtam a választ arra a kérdésre, „Miért vagyunk a földön?”. A válasznak így kellett hangzania: „Azért vagyunk a földön, hogy Istent megismerjük, szeressük, neki szolgáljunk, és egykor örökké vele éljünk.” De most arról van szó, hogy összeomlott egy bizonyos nyelvi rendszer, egy formális tudás, amellyel ma keveset tudnak kezdeni az emberek.

És erről mindenestül le lehet mondani?

Érdekes módon igen is, meg nem is. Manapság sok gyerek világos kijelentésekkel szembesül muszlim barátaival folytatott párbeszédekben. Ezt magam is átéltem egy kísérleti tanítási órán Tübingenben. Tanítás közben egyszer csak azt mondja egy muszlim diák: „Micsoda!? Te nem hiszel Istentben. Istentben hinni kell!” Mire egy másik: „Amit most mondtál, az bűn!” Itt máris a keresztény hagyomány központi fogalmaival is találkozunk, és természetesen jó, ha ilyenkor tartalmilag is állást tudunk foglalni.

Ön a szülőkre épít ebben. Azt mondja: a szülőknél vallási szempontból beszédképesnek kell lenniük, vagy talán előbb azzá kell válniuk.

A szülők az első angyalok a gyermekek útján; ők értelmezik számukra igen korán a valóságot a hétköznapi rituálé révén, és ebből a szempontból az a lényeg, hogy a szülők éljenek illetékeségükkel, ami a gyermekek vallási vonatkozású kísérését érinti. Sok előadást tartok szülőknél, és ilyenkor gyakran fölvetődik a kérdés: Mit jelentesen konkrétan a vallási nevelés? Ekkor azt szoktam mondani, hogy lehetséges három egyszerű rituálé a nap folyamán. Az első: Ha a gyerekek kimegy a házból, áldjátok meg! Másképp megy ki a gyerek a házból, ha azt mondjátok neki: Isten óvjon! A második: A közös étkezések előtt rövid csöndet tartani, és hálát adni azért, hogy egyáltalán van mit ennünk. A harmadik, s ez nagyon fontos: Este odaülni a gyerekek ágyához, és még egyszer átgondolni a napot: Mi volt szép, mi nem volt annyira szép? – Teljesen hamis dolog, ha valaki stresszként éli meg a vallási nevelést, azzal a mottóval, hogy „most még ezzel is törődnöm kell”. Hiszen a vallásos nevelés éppen stresszoldást jelent, a valóság lelassítását, tágas gondolatok megfogalmazását. Nem azt jelenti: Valószínűleg kell nevelned a gyereket! Hanem azt: Ha vallásosan neveled a

gyerekedet, akkor nyertél! A gyerekeknek tág horizontja lesz.

Az utóbbi években azonban ismét megváltozott valami a családokban. Elveszett annak a magától értetődősége, hogy az élet értelmének kérdésével, a vallással és az egyházakkal foglalkozzunk. Még a hagyomány-nyal, a vallással kapcsolatos kritikus viták sincsenek meg, és az életet kísérő rituálék egyszerűen közömbösek sokak számára.

Ha elvesz ezeknek a jelentősége, ha az az érzésed, hogy ezek semmit sem hoznak a hétköznapi konyhájára, és különben is minden mindegy számomra, akkor nehéz helyzet áll elő. Ha az egyház valamiképpen nem nyúlik bele az emberek életének tényleges valóságába, akkor az emberek nem érzik, hogy szükségük van az egyházra. Hiszen nagyon jól megvagy az egyház nélkül is – legalábbis amíg nem történik nagy baj. De például a beteggondozás, főleg az „elfekvő” osztályokon, már komoly kérdéseket vet föl.

Ha az egyház azt akarja, hogy hitelesnek érzékeljék, akkor nem kell-e levetnie dogmatikus meghatározottságát, illetve „mindentudását”, amellyel évszázadokon át fölépített, és nem kell-e egyúttal bevallania, hogy valamennyien egyformán keresők vagyunk?

Nagyon is így van. Isten megsértése, ha mi, emberek úgy véljük, mindent tudhatunk Istenről. Valamelyes ismeretünk mellett egyúttal mindig keresők is vagyunk. Ha szemügyre vesszük a Biblia szövegeit, akkor pontosan erre a magatartásra bukkanunk; sok kétséggel találkozunk, egészen Jób könyvéig

menően. Ebben valaki elveszíti a feleségét, a házát, a nyáját, aztán jönnek valamiféle barátok a maguk bizonyosságával, és azt mondják, büntet követél el, ezért büntet téged az Isten. Erre a típusra nincs szükségem! Isten egészen más. Diakónus is vagyok, kereszttelek és eszketek, és csak nagyon óvatosan alkalmazok istenképeket, éspedig csak olyan képeket, amelyeket Jézus használt. Soha nem jutnék arra a gondolatra, hogy abszolutizáljam ezeket a képeket. Az egyház az idők folyamán megtanulta, hogy a hit továbbfejlődési folyamatot is jelent. Ami a katolikus egyházat illeti, azt mondhatom, hogy más vallásokkal összevetve a II. Vatikáni Zsinat változásról tett bizonyosságot, és elismerte, hogy más vallásokban is megtalálhatók az igazság nyomai. Az egyház jól teszi, ha alkotói módon továbbfejleszti saját értelmezéseit.

Nem kell-e éppen a más vallásokkal való találkozásban nagyon óvatosnak lenni az igazság birtoklásának igényével, és bevallani, hogy talán „túl sokat tudtunk”?

Egyszer meghívtak Kölnbe egy pódiumbeszélgetésre, amelyen 800 muszlim család volt jelen, és én voltam az egyetlen keresztény a csarnokban. Az egyik muszlim azt mondta, hogy hiszen mi keresztények három Istenben hiszünk. Akkor világosan megmondtam neki, hogy nem kell így beszélni velünk. Pár héttel ezelőtt Ulm környékén tartottam előadást arról a témáról, hogy Istennel kapcsolatban ne csapjuk be a gyerekeket. Egy fiatal anya eleinte nagyon féltékeny azt mesélte

el, hogy két napig nem aludt, mivel a kislánya sem aludt. A gyerek azt mondta, hogy „ördög” lakik benne, és az ágya alatt is lakik egy „ördög”. Kiderült, hogy az osztályabeli muszlim gyerekek azt mondták: a keresztényekben az ördög lakik, és a keresztények ágya alatt is. Úgy gondolom, hogy a vallásközi párbeszédben nem szabad visszahúzódnak lennünk, mondván, a párbeszéd kedves dolog,

hanem adott esetben be kell avatkoznunk. A keresztény valláspedagógiában évtizedeken át azon dolgoztunk, hogy megszabadítsuk gyerekeket a pokol félelmétől, hiszen arcátlanlás a gyerekeket a pokollal fenyegetni – Jézus sosem tette ezt! És most a muszlim gyerekek és szüleik révén visszatér a pokoltól való félelem! Ezt nem lehet egyszerűen elnézni azzal a jelszóval, hogy hát ők így gondolkodnak! Számomra nem közömbös, ha így beszélnek a gyerekeinkkel. Ez nagyon hamisan értelmezett tolerancia lenne. Az sem lehet közömbös számomra, ha muszlimok így beszélnek a saját gyerekeikkel, de ott nincs beleszólásom. Ezekkel a zavaró tényezőkkel még élénken kell majd foglalkoznunk a közeljövőben.

Ehhez azonban képesnek kell lennünk arra, hogy vallási szempontból megfelelő válaszokat tudjunk adni, és tudatában kell lennünk saját eredetünknek. Hiszen a kérdés nem csupán az, hogy mit akarunk továbbadni, hanem az is, hogy miképpen. Ön e tekintetben a családra épít. De mindent egybevetve milyen szerepet játszhat még a hivatalos egyház?

Az egyházra sürgető szükség van, mégpedig a családok támogatásában. Németországban a gyerekeknek körülbelül 50%-a felekezeti óvodába jár, és sok egyházközség bízik meg férfi és női munkatársakat azzal, hogy vallási támogatást nyújtsanak a gyerekeknek és a szülőknek. Az egyház nem öncél. Az egyháznak az a feladata, hogy igénybe lehessen venni minden ember istenkapcsolatát illetően. Vagyis a támogatók támogatásáról van szó, hiszen a szülők végül is gyermekeik támogatói, és szükségük van támogatásra az egyházközség részéről. Minél elkötelezettebb egy egyházközség vagy gyülekezet a bázison, logikus módon annál annál közelebb van a családokhoz. Sok szülő aszerint határozza meg viszonyát a helyi egyházzal, hogy a konkrét helyi gyülekezet mennyire száll sikkra a gyerekekért. Ez meghatározza az egyház jövőjét.

Matthias Morgenroth

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. november

Albert Biesinger katolikus teológus, a valláspedagógia kiérdemesült professzora, utóljára Tübingenben tanított.

